

Beleidsvisie sociale basis

gemeente Heusden

Inhoud

Inleiding	3
Wat is de 'sociale basis'?	3
Wat is de rol van de gemeente in de sociale basis?	6
Een sterke sociale basis:	6
Overkoepelende thema's sociale basis	7
Inclusie	7
Vrijwilligers	8
Normaliseren	9
Positieve Gezondheid	10
Uitgangspunten	11
Uitwerking uitgangspunten	11
1. De sociale basis ondersteunt de zelfredzaamheid van inwoners	11
2. De inrichting van de leefomgeving versterkt de sociale basis	12
3. We maken het makkelijker voor inwoners om elkaar te helpen en stimuleren dit	12
4. We verwachten van inwoners en organisaties dat zij een actieve bijdrage leveren aan de sociale basis	13
5. Individuele ondersteuning en de sociale basis vullen elkaar aan	14
6. De sociale basis mag en zal er per wijk of buurt anders uitzien.	15

Inleiding

'Hier is het veilig, hier is het goed, hier word je uitgenodigd om aan te sluiten en mee te doen. Hier draait het om energie, dynamiek en diversiteit. Hier groeten mensen elkaar, hier heerst saamhorigheid, hier is een goed ontwikkeld sport- en verenigingsleven. [...] We geloven in een gemeente waarin alle inwoners kunnen vinden wat ze nodig hebben om lekker in hun vel te zitten. Een goede fysieke, mentale en sociale gezondheid. Daar gaat het om!'

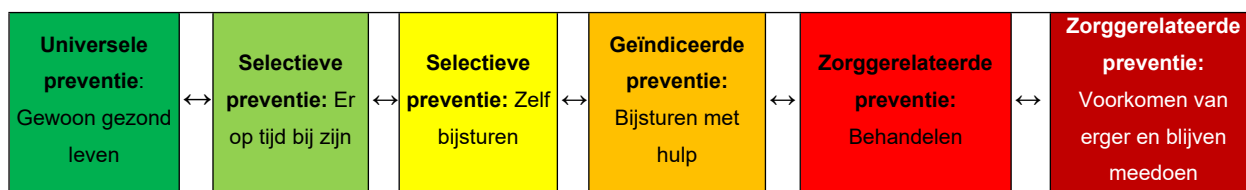
Dit citaat uit '[Samen thuis in Heusden](#)' geeft aan hoe we in onze gemeente samen willen wonen en leven, met de nadruk op 'samen'. Om dit te bereiken moeten we (inwoners en gemeente) samen zorgen voor een sociale basis waarin we de voorwaarden scheppen om dit te kunnen doen. In deze beleidsvisie sociale basis beschrijven we expliciet waar we impliciet al vele jaren aan werken: een samenleving waarin we zorgen voor elkaar.

Deze beleidsvisie sociale basis is één van de acties in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). Het [GALA](#) en [Sportakkoord II](#) vormen een basis voor samenhangend gezondheidsbeleid. Op basis van deze akkoorden en de bijbehorende specifieke uitkering (SPUK) kunnen we een samenhangende lokale aanpak ontwikkelen op het gebied van gezondheid, sport en bewegen én de sociale basis. De doelen en onderwerpen van het GALA en Sportakkoord II sluiten aan bij de [Aanpak Gezonde Gemeente](#). Daarmee werken we planmatig, domeinoverstijgend en vanuit meerdere invalshoeken aan gezondheidsvraagstukken. Dit zorgt ervoor dat we beter kunnen inspelen op de vaak complexe gezondheidssituatie van onze inwoners en meer effect bereiken.

Wat is de 'sociale basis'?

Wij verstaan onder de sociale basis: alle informele en formele contacten en omgangsvormen tussen mensen, netwerken en organisaties in de samenleving (in de straat, buurt, dorp, gemeente, regio en in nog groter verband). Het gaat om wat mensen samendoen en om hoe zij een leefbare samenleving maken of houden, waarin iedereen mee kan doen en de sociale samenhang versterkt wordt.

We proberen een onderscheid te maken tussen de sociale basis en het systeem van hulpverlening dat we organiseren om individuele hulp en ondersteuning te bieden aan inwoners die dit nodig hebben om mee te kunnen doen in de samenleving. Soms is die grens wat moeilijker te definiëren, omdat de overgang van universele (collectieve) preventie naar georganiseerde individuele hulp en ondersteuning in meerdere stappen doorlopen kan worden. Zo kan je de volgende stappen onderscheiden:

Met de huidige uitdagingen in de gezondheidszorg, maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg (zoals betaalbaarheid en een tekort aan arbeidskrachten) zijn we al meerdere jaren bezig om de beweging van geïndiceerde en zorggerelateerde preventie naar selectieve en universele preventie te maken. Maar ook zonder deze uitdagingen is het beter om te voorkomen dat mensen zorg en ondersteuning nodig hebben. Het ideaal hierbij is dat alle mensen gezond en gelukkig mee kunnen doen in de maatschappij zonder dat ze tegen obstakels aanlopen.

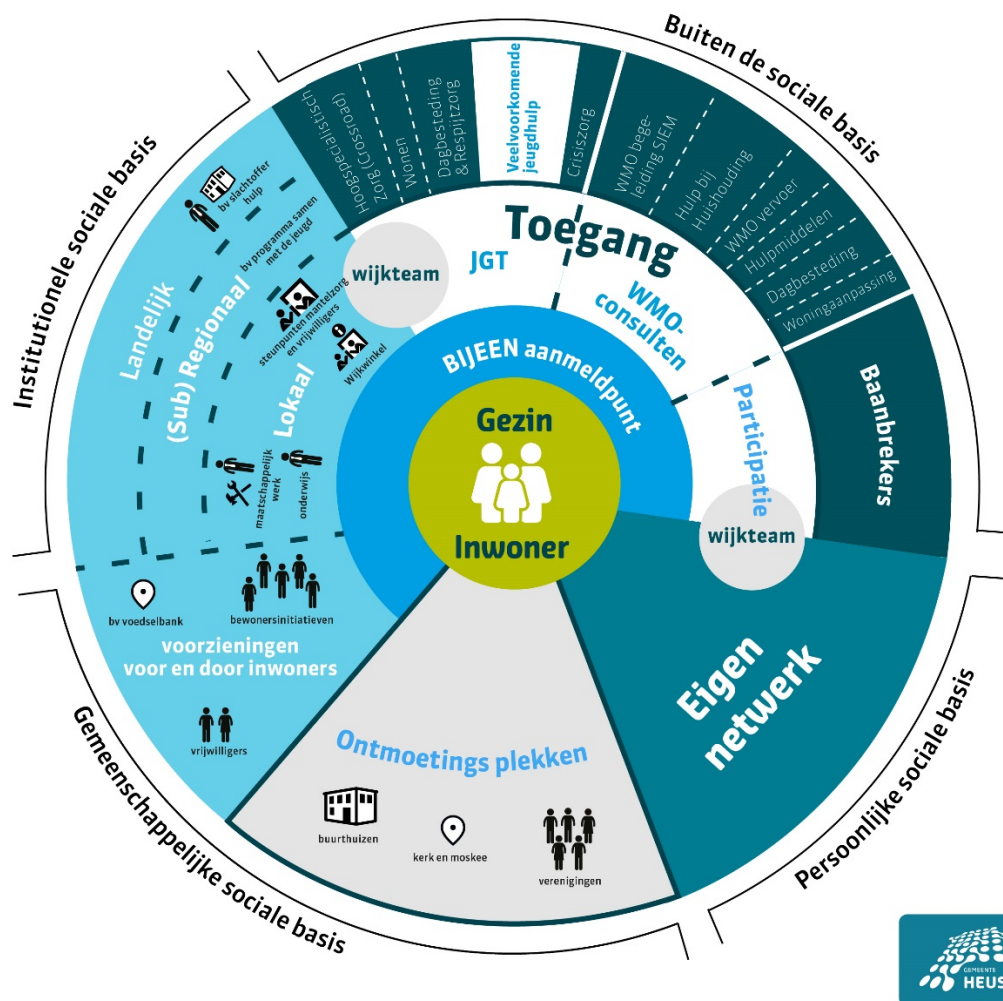
Maar waar ligt nu de grens tussen de sociale basis waar deze beleidsvisie over gaat en de individuele hulp en ondersteuning die we bieden? We onderscheiden allereerst drie onderdelen van de sociale basis:

- De persoonlijke sociale basis: Een individu heeft een netwerk van bijvoorbeeld familie, vrienden en burens om zich heen. Deze mensen in de directe omgeving van een individu vormen de persoonlijke sociale basis.
- De gemeenschappelijke sociale basis: Mensen zoeken elkaar op omdat ze iets gemeenschappelijk hebben, zoals een passie of een idee. Ze willen zich inzetten voor iets of samen leuke dingen doen. Dat begint vaak met een idee van een persoon of een groepje mensen en kan uitgroeien tot een groter verband. Dan neemt ook de mate van organisatie toe: van een informeel gezelschap naar een meer formeel georganiseerd verband. Dit is de gemeenschappelijke sociale basis.
- De institutionele sociale basis: De gemeenschappelijke sociale basis wordt ondersteund door georganiseerde (professionele) inzet en voorzieningen. Dit is de institutionele sociale basis. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om sociaal professionals zoals de buurtondersteuners, sociaal werkers, wijkcoördinatoren en jongerenwerkers in de wijken. Maar ook vrijwilligers(organisaties) kunnen een belangrijk onderdeel zijn van de institutionele sociale basis. De inzet van ons Wijk en Welzijn Team (WWT) en hun vrijwilligers valt grotendeels in de institutionele sociale basis. Dit gaat om activiteiten en ondersteuning die laagdrempelig toegankelijk zijn voor inwoners. Het kan ook gaan om openbare plekken (zoals zwembaden, sportcomplexen, hondenuitrenveldjes, pleinen, bankjes en de beweeg- en ontmoetlocaties). Verder plaatsen we ook sommige initiatieven voor en door inwoners (zoals de voedselbank) onder dit deel van de sociale basis.

Buiten de sociale basis: In beginsel valt zorg of ondersteuning vanuit de Jeugdwet, Wmo of Participatiewet buiten de sociale basis. Deze (vaak individuele) ondersteuning is niet direct zonder verwijzing beschikbaar, maar vindt wel vaak plaats op fysieke locaties in de institutionele, gemeenschappelijke of persoonlijke sociale basis. De grens tussen professionele individuele zorg of ondersteuning en de sociale basis is niet altijd hard. Zo valt maatschappelijk werk deels binnen en deels buiten de sociale basis.

Hieronder wordt een schematische weergave gegeven van deze verschillende onderdelen van de sociale basis en hoe deze onderdelen zich tot elkaar verhouden.

Model van sociaal domein in Heusden

Dit model is een vereenvoudigde weergave van de sociale basis in de gemeente Heusden. Daarom staan hieronder enkele voorbeelden van aanbod in ieder onderdeel van de sociale basis. In het eigen netwerk bevinden zich bijvoorbeeld burens, familie en vrienden. Bij ontmoetingsplekken denken we bijvoorbeeld aan sportclubs en cultuurverenigingen, een bankje in de straat, een horecalocatie of buurthuis. Bij voorzieningen voor en door inwoners zien we aanbod van de vele stichtingen en vrijwilligersverenigingen die de gemeente rijk is, ook bijvoorbeeld Buurt bestuurt of andere buurtverenigingen vallen hieronder. In de institutionele sociale basis is onderscheid gemaakt tussen lokaal, (sub)regionaal en landelijk aanbod. Landelijk kan gedacht worden aan Slachtofferhulp of een voedselbank, die natuurlijk ook een lokale rol hebben. (Sub)regionaal gaat het bijvoorbeeld om afspraken met GGD Hart van Brabant of Novadic Kentron. Deze partijen hebben regionaal een opdracht waar we lokaal gebruik van maken. Daarnaast werken we regionaal samen in de koers 'samen met de jeugd' aan het versterken van het welzijn van gezinnen en jongeren. De institutionele sociale basis bestaat lokaal bijvoorbeeld uit aanbod van activiteiten door Bijeen, zoals een steunpunt mantelzorg of geldzakenspreekuur. Ook de activiteiten van community builders in de wijk vallen hieronder.

Wat is de rol van de gemeente in de sociale basis?

We zijn ons zeer bewust van de grenzen aan de maakbaarheid in de sociale basis. Het succes van ons beleid en het behalen van beleidsambities – zeker waar het ‘gemeenschappelijke’ of ‘persoonlijke’ sociale basis betreft – is niet zozeer aan de gemeente, maar vooral aan de samenleving zelf. Zowel de gemeente als inwoners hebben hierin een actieve rol of taak. Richting inwoners zoeken we naar een balans tussen ‘niet overnemen’, maar wel ‘voldoende faciliteren’ en ‘stimuleren’. Hoe gemeente Heusden een rol speelt in de sociale basis staat beschreven in de uitgangspunten.

Investerings in de sociale basis zijn meestal niet gelijk verdeeld binnen gemeenten. In wijken met een lagere sociaaleconomische status hebben mensen vaak meer nodig in de sociale basis. Dit komt omdat er onder andere door armoede meer afhankelijkheid is van de omgeving. Je hebt elkaar echt nodig om mee te kunnen doen.

De sociale basis richt zich meer op processen dan op directe resultaten. In de sociale basis probeer je zo veel mogelijk te voorkomen dat inwoners niet meer mee kunnen doen. Het nadeel van het voorkomen van problemen (preventie) is dat het altijd lastig is om te bewijzen wat je voorkomt. Preventie laat zich dan ook moeilijk meten. Effecten van een stevige sociale basis zijn vaak pas op lange termijn zichtbaar. Veel verschillende factoren beïnvloeden de resultaten van de beleidskeuzes die we maken. Mede daardoor is het voor de gemeenteraad ook moeilijk om te kunnen overzien wat investeringen in de sociale basis opleveren. Wij zijn en blijven op zoek naar geschikte hulpmiddelen die deze resultaten goed zichtbaar maken.

Deze beleidsvisie sociale basis staat niet op zichzelf. De gemeente Heusden investeert al jaren in het versterken van de sociale basis. Hiervoor zijn verschillende visie- en beleidsstukken vastgesteld en is het versterken van de sociale basis geïntegreerd in de Heusdense manier van werken en in de samenwerkingsafspraken.

Een sterke sociale basis:

- Moedigt inwoners aan om mee te doen, geeft ruimte aan hun eigen kracht en talenten waardoor zij minder afhankelijk zijn van professionele hulp en ondersteuning;
- helpt bij het vroegtijdig signaleren van problemen van inwoners en het voorkomen dat problemen groter worden. Dit maakt het eenvoudiger om de problemen op te lossen en/of om passende hulp voor de inwoners in te zetten;
- Versterkt de betrokkenheid van inwoners bij hun leefomgeving, waardoor criminaliteit en verloedering minder kans krijgen en het woonklimaat verbetert;
- Zien we als middel om ervoor te zorgen dat inwoners die zorg het hardst nodig hebben, nu en in de toekomst, de juiste hulp krijgen.
- Zorgt ervoor dat oplossingen in gezamenlijkheid met alle partijen bedacht en uitgevoerd worden; wat draagvlak voor interventies vergroot, waardoor de effectiviteit toeneemt en de effecten voor inwoners sterker zijn.

Goede samenwerking tussen inwoners, de gemeente en welzijnsorganisaties is belangrijk om resultaten te behalen. Het is nodig om duidelijke afspraken te maken over wie wat doet en wie waarvoor verantwoordelijk is.

Als gemeente willen we een faciliterende en stimulerende rol spelen. We zijn betrokken bij de inhoud, maar houden ook een gepaste afstand tot de dagelijkse praktijk. Het eigenaarschap voor de leefbaarheid van de samenleving willen we zo veel mogelijk bij de inwoners zelf leggen.

Overkoepelende thema's sociale basis

Bestaande beleidsstukken beschrijven vaak een specifiek thema of onderwerp dat bijdraagt aan het versterken van de sociale basis. Er zijn echter ook thema's die een breder, overkoepelend karakter hebben. Deze overkoepelende thema's staan hieronder verder uitgewerkt.

Inclusie

Het [VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap](#) (juli 2016) beschrijft de rechten op gelijke behandeling en deelname van mensen met een beperking of chronische ziekte. Binnen de sociale basis gaat inclusie over meer dan alleen deze doelgroep. Het gaat om alle inwoners die om wat voor reden ook te maken hebben of kunnen krijgen met uitsluiting. Onder inclusie verstaan we hier zowel de sociale inclusie (meedoen en erbij horen) als fysieke inclusie (toegankelijkheid).

'Iedereen doet mee' is een belangrijke waarde in de gemeente Heusden en is als zodanig opgenomen in het [coalitieprogramma \(2022-2026\)](#): *'Heusden kent een rijk verenigingsleven met veel maatschappelijke activiteiten en initiatieven. Iedereen doet mee, waarbij een beperking geen belemmering mag zijn. Van jeugdactiviteiten tot ontmoetingen bij de sportclub, in het buurthuis, bij de vereniging en op school. Zo maken we Heusden samen. Nu en straks. En gaat het even minder goed? Dan zijn we er ook om voor elkaar te zorgen.'*

In Heusden streven we naar een inclusieve samenleving. In een inclusieve samenleving kan iedereen meedoen en wordt niemand gediscrimineerd of uitgesloten. Voor mensen met een beperking betekent dit dat ze gelijkwaardig kunnen meedoen, dat ze controle hebben over hun eigen leven en dat ze toegang hebben tot dezelfde voorzieningen en diensten als mensen zonder beperking.

Om een inclusieve samenleving te bereiken moeten de achterstanden die inwoners ervaren om volwaardig mee te kunnen doen, worden weggenomen. In Heusden is het uitgangspunt dat ons beleid in de basis inclusief is. Binnen onze beleidskaders is het uitgangspunt dat iedereen, met of zonder beperking, mee kan doen. Daarbij is er waar nodig ook aandacht voor speciale doelgroepen. We werken aan inclusie in zes terreinen: 'Onderwijs & ontwikkeling', 'thuis', 'werk & inkomen', 'vrije tijd', 'vervoer' en 'welzijn, gezondheid & ondersteuning'. Voor alle terreinen geldt minimaal dat het vergroten van bewustwording een belangrijke stap is. In alle beleidsstukken voor deze onderwerpen moet waar nodig en mogelijk inclusiviteit expliciet worden opgenomen.

- Onderwijs & ontwikkeling: Inclusief onderwijs is onderdeel van de *Heusdense Educatieve Agenda* en richt zich op de periode tot en met de middelbare school.

- Thuis (bouwen en wonen): De lokale woonzorgvisie, die momenteel in ontwikkeling is, geeft richting aan het onderwerp 'thuis'. Hiermee worden niet alle beperkingen direct weggenomen, denk bijvoorbeeld aan de huidige woningnood, betaalbaarheid van woningen of de financiële consequenties van samenleven. Het huidige bouwbesluit en de norm NEN 9120 geven concrete richtlijnen voor het bouwen van woningen die ook met voor mensen met een beperking toegankelijk zijn. De [ontwerpwijzer](#) over levensloopbestendig bouwen, die Heusden samen met de SOGH heeft opgesteld wordt al gehanteerd bij (een deel van) de woningen van nieuwbouwprojecten.
- Werk & inkomen: In ons [lokale armoedebelief](#) staat dat het belangrijk is dat iedereen in onze samenleving mee kan doen en een gezond en gelukkig leven kan leiden. Als inwoners dit niet kunnen door financiële beperkingen, dan bieden we de nodige ondersteuning.
- Vrije tijd: Vanuit het beweeg- en sportakkoord is een werkgroep 'inclusief sporten en bewegen' gericht op toegankelijkheid. In de Sport- en Beweegvisie, de [visie op bewegen en ontmoeten](#) en het [cultuurbeleid 2023 t/m 2027 'Kracht voor cultuur'](#) is inclusiviteit en de toegankelijkheid van ontmoetingslocaties een belangrijke kernwaarde.
- Vervoer: De combinatie van het reguliere openbaar vervoer en andere vormen zoals regiotaxi, leerlingenvervoer, Collectief Ouderen Vervoer Heusden en de Bosbessenbus zorgt ervoor dat er passend vervoer is voor alle inwoners.
- Welzijn, gezondheid & ondersteuning: Dit omvat het integraal plan van aanpak GALA, regionale nota publieke gezondheid, *Coalitie Kom Erbij Heusden*, Wmo en de Jeugdwet. Ook is inclusiviteit een belangrijk onderdeel van de opdracht voor het WWT dat in alle kernen van de gemeente actief is.

Vrijwilligers

Vrijwilligers zijn erg belangrijk voor het creëren van een sterke sociale basis in onze gemeente.

Wanneer meer inwoners zich vrijwillig inzetten, voelen mensen zich meer verbonden met elkaar en met de gemeente. Dit versterkt het gevoel van een gemeenschap waarin mensen zich thuis voelen en bereid zijn voor elkaar te zorgen. Hierdoor wordt de leefbaarheid vergroot. Zonder vrijwilligers wordt het daarnaast steeds moeilijker om de zorg en ondersteuning betaalbaar en toegankelijk te houden. Iedereen heeft hierin een rol: als we samen verantwoordelijkheid nemen, creëren we een sterkere, meer betrokken gemeenschap.

Vrijwilligerswerk kan ook van toegevoegde waarde zijn voor de vrijwilliger zelf. Het kan bijdragen aan de gezondheid en het geluk van de vrijwilliger zelf door de ervaring iets te kunnen betekenen voor de medemens, het ontmoeten van mensen of het hebben van een zinvolle dagbesteding.

Onder vrijwilligers verstaan we inwoners die zich actief inzetten voor anderen of voor de samenleving, zonder dat zij hiervoor betaald worden. Alle vrijwillige inzet doet ertoe en draagt bij aan het versterken van de sociale basis. Dit kan zowel formeel vrijwilligerswerk bij organisaties zijn, als informele burenhulp binnen de directe omgeving.

Het tekort aan formele vrijwilligers groeit in veel sectoren zoals zorg, welzijn, sportverenigingen en maatschappelijke organisaties. De vergrijzing van vrijwilligers en de stijgende vraag naar ondersteuning zorgen voor toenemende druk. Daarnaast hebben jongere generaties door werkdruk en andere verplichtingen minder tijd om zich structureel vrijwillig in te zetten. Dit maakt het voor veel organisaties moeilijk om voldoende vrijwilligers te werven en te behouden. Dit blijkt uit een in 2024 uitgevoerd onderzoek onder inwoners en verenigingen en organisaties die gebruik maken van vrijwilligers in de gemeente Heusden.

De gemeente speelt een belangrijke rol in het stimuleren van vrijwilligerswerk, vooral op buurtniveau. Dit doen we door samen te werken met inwoners en organisaties. Een hulpmiddel hierbij is het vrijwilligersplatform 'Heusden voor Elkaar'. Via dit platform kunnen inwoners zich aanmelden als vrijwilliger, hulpvragen plaatsen of met elkaar in contact komen voor burenhulp en ondersteuning. Naast de inzet van het platform blijft de rol van verenigingen en organisaties belangrijk. Zij dragen zelf de verantwoordelijkheid om vrijwilligers aan te trekken en te behouden. De gemeente ondersteunt het vinden en verbinden van vrijwilligers door het vrijwilligersplatform actief te promoten en daarmee de toegang tot vrijwilligerswerk te vergemakkelijken. Verder ondersteunt de gemeente vrijwilligersorganisaties bijvoorbeeld door gerichte subsidieverstrekking.

Een bijzondere groep binnen de vrijwilligers zijn de mantelzorgers. Mantelzorg is onbetaalde en vaak langdurige zorg voor zieke familieleden of vrienden. In tegenstelling tot vrijwilligerswerk, komt mantelzorg vaak onverwacht en zonder dat mensen er bewust voor kiezen. Als gemeente zetten we ons in om mantelzorgers te ondersteunen en waar mogelijk te ontlasten. Dit doen we bijvoorbeeld via ons steunpunt voor mantelzorg. We brengen mantelzorgers met elkaar in contact voor onderlinge steun, bieden respijtzorg aan (tijdelijke vervanging van de mantelzorg) en organiseren cursussen. Daarnaast besteden we aandacht aan het bewustzijn van de rol van mantelzorger en de mogelijkheden voor mantelzorgwoningen. Door vanaf het begin een goede balans tussen mantelzorgtaken en andere activiteiten te bewaken, kan ondersteuning gezocht worden voordat de mantelzorg te zwaar wordt. Hierdoor is de verwachting dat mantelzorgers de gevraagde zorg langer kan dragen.

Normaliseren

De term normaliseren heeft in de afgelopen jaren soms een wat vervelende bijmaak gekregen, omdat niet altijd duidelijk is wat ermee bedoeld wordt. Het is een containerbegrip geworden. Dat komt mede omdat het in veel contexten iets anders betekent. Het woord is ontstaan als tegenhanger van medicaliseren; we zijn steeds minder gedragingen of ongemakken als 'normaal' gaan beschouwen en zoeken sneller naar een professionele of medische oplossing. Dit heeft bijgedragen aan het vastlopen van het zorgsysteem en het betreft deels een maatschappelijke ontwikkeling.

Onder normaliseren verstaan we in Heusden het volgende:

- Vragen en onzekerheden horen bij het leven. Iedereen loopt hier op enig moment tegenaan. Soms kunnen deze vragen en onzekerheden beantwoord worden door contact met andere

inwoners in een gelijke situatie, omdat herkenbaarheid ook helpend kan zijn. In dit soort gevallen is professionele inzet lang niet altijd nodig.

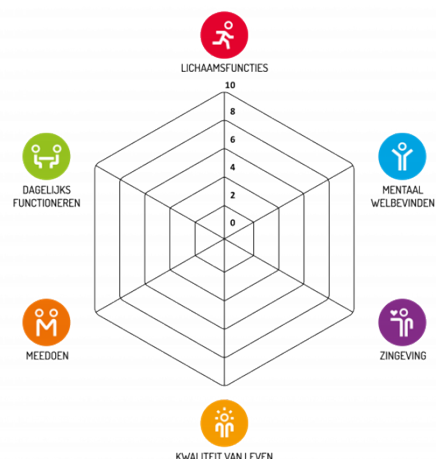
- Waarderen en accepteren van verschillen tussen mensen. Afwijken van de 'norm' vraagt niet altijd om (specialistische) ondersteuning. De een kan beter mee in het systeem dan de ander. Het is niet altijd zorgelijk als iemand drukker, stiller of angstiger is dan een ander. Er bestaan nu eenmaal verschillen tussen mensen. In elke eigenschap zit ook een kracht.
- Zoveel mogelijk oplossen in het dagelijks leven met eigen netwerk of laagdrempelige ondersteuning. Hulp of steun kan vaak ook gevonden worden bij anderen in de persoonlijke of gemeenschappelijke sociale basis. Dit kan bijvoorbeeld al bij sport- of cultuur verenigingen of door informatie in het buurthuis of op school. Ook kunnen burens of anderen uit het persoonlijke netwerk van een inwoner van toegevoegde waarde zijn. Door gebruik te maken van het persoonlijke netwerk kunnen hulpvragen laagdrempelig beantwoord worden. Wanneer het nodig is, zal de inwoner ondersteund worden om het sociale netwerk te versterken.
- Toewerken naar een acceptabele of hoogst haalbare situatie in plaats van de ideale of meest wenselijke situatie. Dit betekent dat ondersteuning en behandeling niet oneindig doorgaat. Wanneer de hulpvraag in voldoende mate is beantwoord, wordt de inwoner ondersteund in de weg naar acceptatie of zelfredzaamheid. Ook kan behandeling soms afgerond worden zonder dat de hulpvraag is opgelost. Bijvoorbeeld angstklachten zijn niet altijd te verhelpen met een behandeling. Wanneer dat blijkt, wordt ingezet op het leren leven met de angsten en weten wat te doen wanneer problemen (tijdelijk) erger worden.

De sociale basis biedt veel aanknopingspunten om deze beweging te realiseren. Bijvoorbeeld het faciliteren van ontmoeting en contact tussen inwoners, het mogelijk maken van informele steun en het laagdrempelig beschikbaar stellen van informatie waarmee inwoners herkenning vinden en zelf verder kunnen. Vrijwel iedereen heeft op een bepaald moment in het leven een gevoel van eenzaamheid, door bijvoorbeeld een verhuizing of stoppen van een vereniging. Door gebruik te maken van aanbod in de gemeenschappelijke sociale basis (vereniging of club) of institutionele sociale basis vinden de meeste mensen zelf nieuwe contacten. Professionele ondersteuning is dan niet nodig.

Positieve Gezondheid

Om de sociale basis te versterken is ook gezondheid een belangrijk thema. We vinden het belangrijk dat iedereen in de samenleving mee kan doen om een gezond en gelukkig leven te kunnen leiden. We benaderen gezondheid van inwoners vanuit het principe van Positieve Gezondheid. Positieve Gezondheid gaat over hoe je veerkrachtig en betekenisvol kunt leven. Het begrip gezondheid bestrijkt immers een veel breder gebied dan alleen maar je lichamelijk functioneren. Positieve Gezondheid gaat dus niet uit van ziekte en hetgeen niet goed gaat, maar vertrekt vanuit hetgeen er wél goed gaat. Positieve Gezondheid gaat over het vermogen van mensen om zich aan te passen en zelf de regie te blijven voeren in het licht van de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen in het leven.

Voor het werken met Positieve Gezondheid bestaat geen blauwdruk of een definitie. Dat komt omdat het gaat om een manier van denken, gesprekken voeren en begeleiden. Positieve Gezondheid evalueert gezondheid op zes thema's: lichaamsfuncties, mentaal welbevinden, zingeving, kwaliteit van leven, meedoen en dagelijks functioneren. Sociale omstandigheden hebben binnen deze aanpak ook een directe invloed op gezondheid. Om gezondheid, waar nodig, verder te ondersteunen wordt naar het totaalplaatje gekeken. We kijken bijvoorbeeld bij problemen binnen een gezin naar het dieperliggende vraagstuk in plaats van naar 'losse' problemen. We gebruiken het model Positieve Gezondheid in gesprekken met inwoners. Dit model geeft hen inzicht in hoe het met hen gaat, wat goed verloopt en hoe ze daarop kunnen voortbouwen. Zo helpt het inwoners om de controle over hun eigen leven te behouden of terug te krijgen.

Uitgangspunten

Om een sterke sociale basis te stimuleren, passend bij de rol die de gemeente Heusden voor zich ziet, zijn uitgangspunten geformuleerd.

1. De sociale basis ondersteunt de zelfredzaamheid van inwoners;
2. De inrichting van de leefomgeving versterkt de sociale basis;
3. We maken het makkelijker voor inwoners om elkaar te helpen en stimuleren dit;
4. We verwachten van inwoners en organisaties dat zij een actieve bijdrage leveren aan de sociale basis;
5. Individuele ondersteuning en de sociale basis vullen elkaar aan;
6. De sociale basis mag en zal er per wijk of buurt anders uitzien.

Hoe we in de gemeente Heusden invulling geven aan deze uitgangspunten heeft in veel gevallen al een plek gevonden in bestaande afspraken of beleidsdocumenten. Per uitgangspunt wordt een korte toelichting gegeven. Ook wordt daarbij aangegeven in welke bestaande beleidsstukken al richting en invulling wordt gegeven aan het uitgangspunt.

Uitwerking uitgangspunten

1. De sociale basis ondersteunt de zelfredzaamheid van inwoners

Hoe sterker de sociale basis, hoe meer inwoners daarop kunnen leunen. Een sociale basis waar inwoners elkaar ontmoeten, meedoen en omzien naar elkaar, zorgt ervoor dat inwoners elkaar ook kunnen en willen helpen bij allerlei sociale vraagstukken. Als dit niet voldoende lukt in de persoonlijke of gemeenschappelijke sociale basis, dan is er een breed scala aan voorzieningen in de institutionele sociale basis waar inwoners terecht kunnen met hun vragen. Voorzieningen zoals maatschappelijk werk, jongerenwerk, (jeugd)gezondheidszorg, maar ook vrijwilligers, bibliotheken, buurthuizen, (sport)verenigingen en parken. Of het nu gaat over opvoeden, gezondheid, financiën of integratie, het is belangrijk dat deze thema's binnen de sociale basis bespreekbaar zijn. Dat vergroot de kans om

vragen snel en zoveel mogelijk op te lossen en hanteerbaar te maken in het dagelijks leven. Hierbij ligt de focus op zelfredzaamheid, de sociale basis helpt inwoners om regie te voeren over hun leven en hun netwerk in te kunnen en willen zetten bij het oplossen van eventuele problemen. Het doel is dus niet om zaken over te nemen van inwoners, maar hen te ondersteunen waar dit nodig is en hen wanneer het kan de vaardigheden of kennis te geven om zelfstandig verder te kunnen. Bijvoorbeeld als een inwoner eenzaamheid ervaart maar zelf niet de eerste stap durft te zetten naar een ontmoetingsplek zoals een buurthuis. Een medewerker of vrijwilliger van Bijeen kan de inwoner begeleiden bij de eerste (paar) keer, zodat de inwoner vervolgens zelfstandig kan gaan.

2. De inrichting van de leefomgeving versterkt de sociale basis

Buurtbewoners ontmoeten elkaar in de openbare ruimte. Tijdens het uitlaten van de hond en het doen van de boodschappen, maar ook aan het hek bij het schoolplein en bij een speeltuin. Deze ontmoetingen versterken de sociale basis. Daarom is het van belang om bij de inrichting van de openbare ruimte ontmoetfuncties toe te voegen. Dit zijn niet alleen (multifunctionele) elementen waar je op kunt zitten, maar ook inrichting die uitnodigt tot ontmoeten. Denk hierbij aan sporttoestellen, veilige wandelpaden en jeu de boulesbanen. Dit alles is uitgewerkt in de [Visie op beweeg- en ontmoetingsruimte](#) en vond een plaats in de [omgevingsvisie](#).

Daarnaast speelt ook mee dat de uitbreiding van wijken en buurten door nieuwbouw zowel uitdagingen als kansen voor het versterken van de sociale basis biedt. Zo kunnen kansen gezocht worden in rekening houden met een ontmoetingsplek of aangepaste woonvormen. Een goed doordachte aanpak kan ervoor zorgen dat nieuwe bewoners zich welkom voelen en soepel integreren in de bestaande gemeenschap, wat de sociale cohesie en zelfredzaamheid van alle inwoners bevordert. Bij de ontwerpen wordt hier nadrukkelijk aandacht voor gevraagd.

3. We maken het makkelijker voor inwoners om elkaar te helpen en stimuleren dit

De vraag naar zorg stijgt al jaren. Het zorgstelsel staat onder druk. Daarom zijn andere oplossingen nodig om de toenemende vraag aan te kunnen, bijvoorbeeld specifieke woonconcepten. Dichterbij huis en in de eigen omgeving, samen met andere inwoners die eenzelfde vraag hebben. Waar het kan wordt ook ondersteuning door inwoners aan elkaar geboden. Deze transformatie wordt al een aantal jaren geprobeerd te realiseren, maar het betreft ook een maatschappelijke trend die moeilijk te doorbreken is.

Er gebeurt al veel als we kijken naar alle vrijwilligers in de gemeente. Er zijn mooie initiatieven in verschillende buurten in de gemeente binnen de institutionele en gemeenschappelijke sociale basis zoals de doorgeefwinkel en programma's als Samen Oplopen waarin vrijwilligers gezinnen ondersteunen en verder helpen. Ook de verschillende Buurt Bestuurt comités en wijkverenigingen leveren een belangrijke bijdrage aan de gemeenschappelijke sociale basis. Zo'n Buurt Bestuurt bepaalt zelf waar de zogenaamde kers op de taart nodig is. De gemeente laat de vrijwilligersgroep daarin vrij, maar stelt wel financiële middelen beschikbaar. Ook mantelzorg is een belangrijke vorm van ondersteuning van inwoners aan elkaar. Zij worden ondersteund door het steunpunt Mantelzorg.

Zo zijn er in de gemeente nog veel initiatieven die hier onbenoemd blijven, maar zeer waardevol zijn en een grote meerwaarde hebben voor de inrichting van de 'samen'leving die we voor ogen hebben.

Aan de andere kant is er ook nog een drempel om hulp te vragen of om hulp aan te bieden. Om deze beweging in Heusden nog meer te stimuleren zien we verschillende kansen:

- Om beter beeld te krijgen bij wat inwoners nodig hebben om elkaar te helpen, blijven we het gesprek aangaan met inwoners. In deze gesprekken vragen we naar hoe het contact is met burens/andere inwoners. Wat voor hen nodig zou zijn om hulp te vragen of aan te bieden, waarom/in welke gevallen ze dat nu wel en niet doen, etc. Deze gesprekken moeten plaatsvinden op plekken waar we inwoners tegenkomen (supermarkt, buurthuis, sportvereniging, school, etc.).
- Via gerichte communicatie-uitingen (bijvoorbeeld periodieke campagnes) draagt de gemeente bij aan het verlagen van de drempel om elkaar te helpen. We moeten uitdragen hoe we in Heusden 'samen' willen leven.
- Van jongs af aan onze inwoners mee geven en laten zien dat elkaar helpen erbij hoort en noodzakelijk is. Dit kan door het stimuleren van voorbeeldgedrag door ouders, maar ook het voortzetten van trajecten waar jongeren zich kunnen melden voor vrijwilligerswerk.
- Randvoorwaarden om elkaar te helpen zijn: elkaar tegenkomen en kennen, inzicht in elkaars (hulp)vragen. Als je niet weet hoe je een ander kan helpen, kun je je hulp ook niet aanbieden. Een Whatsappgroep of app zou, aanvullend op 'Heusden voor Elkaar', faciliterend kunnen zijn. Ook professionals kunnen en moeten een verbindende rol spelen. We willen hierbij zoveel mogelijk aansluiten bij wat er al gebeurt in de buurt of wijk (aansluitend bij uitgangspunt 1). Het gesprek met inwoners kan hier verder input voor geven.

4. We verwachten van inwoners en organisaties dat zij een actieve bijdrage leveren aan de sociale basis

De invloed van de gemeente op de sociale basis is beperkt. Het bestaat voor een heel groot deel uit wat er gebeurt in buurten en wijken, op de plekken waar inwoners samenkomen. Voor een sterke sociale basis zijn we dan ook grotendeels afhankelijk van de rol die inwoners en organisaties pakken in de sociale basis. Een sociale basis kan niet tot stand komen zonder actieve betrokkenheid van inwoners.

Binnen de gemeente Heusden zijn zowel grote als kleine organisaties actief. Deze kunnen gericht zijn op bepaalde doelgroepen, wijken, buurten of op alle inwoners. Deze organisaties spelen een cruciale rol in de (gemeenschappelijke) sociale basis. De gemeente stimuleert hen om hun zelforganiserende vermogen te benutten, omdat zij het beste begrijpen wat er nodig is in hun omgeving en wat aansluit bij de behoeften van de mensen. We verwachten van deze organisaties dat ze initiatief nemen binnen hun mogelijkheden en ook buiten hun eigen grenzen kijken. Dit kan door samen te werken met andere organisaties of met inwoners.

Daarnaast verwachten we van de inwoners zelf dat zij zich verantwoordelijk voelen voor een sterke sociale basis. Het is belangrijk om bij inwoners (jong en oud) bewustwording te creëren dat zorgen voor elkaar steeds noodzakelijker wordt. Dit betekent dat zij zich inzetten voor anderen waar mogelijk en gezamenlijk zorgen voor een prettige leefomgeving. Het gaat hierbij niet alleen om bijdragen aan verenigingen of clubs, maar ook om het bieden van tijdelijke hulp aan burens die dat nodig hebben, bijvoorbeeld tijdens ziekte. Dit helpt om de zorg en ondersteuning voor iedereen toegankelijk te houden. Hoewel we dit niet kunnen afdwingen, willen we inwoners aanspreken op hun eigen verantwoordelijkheid wanneer ze uitdagingen tegenkomen in hun buurt of andere sociale omgevingen.

Initiatieven van zowel organisaties als inwoners die de sociale basis verstevigen, steunen we als gemeente. We kunnen deze faciliteren door mee te denken, hen in contact te brengen met relevante personen of organisaties, bekendheid te geven aan het initiatief en soms via de initiatieventafel een kleine financiële bijdrage te leveren. Voorwaarden voor deze initiatieven zijn dat ze aansluiten bij de uitgangspunten van deze beleidsvisie en dat de inbrenger zelf eigenaar blijft van het initiatief. We nemen deze als gemeente niet over en accepteren hierdoor dat initiatieven komen en gaan.

5. Individuele ondersteuning en de sociale basis vullen elkaar aan

Individuele ondersteuning en alle lagen van de sociale basis zijn stevig met elkaar verbonden om alle inwoners de juiste zorg en ondersteuning te bieden. Met individuele ondersteuning wordt hier bedoeld op bijvoorbeeld ondersteuning vanuit de Jeugdwet of de Wmo. Bij de afweging van de inzet van individuele ondersteuning wordt altijd gekeken naar wat vanuit de sociale basis beschikbaar en mogelijk is. Dat kan gaan over activiteiten en ontmoetingsplekken uit de institutionele en gemeenschappelijke sociale basis, maar ook over het eigen netwerk van de inwoner (de persoonlijke sociale basis).

Individuele ondersteuning staat daarbij nooit op zichzelf. Met individuele ondersteuning wordt de inwoner zo goed mogelijk op weg geholpen om het vervolgens weer zelf (en met het eigen netwerk) aan te kunnen. Vanuit de individuele ondersteuning wordt daarom verbinding gelegd met mogelijkheden in de sociale basis. Een combinatie van sociale basis en individuele ondersteuning helpt bij het vergroten en behouden van de zelfredzaamheid van de inwoners.

Individuele ondersteuning biedt niet aan wat in de sociale basis beschikbaar is. Individuele ondersteuning helpt om, zodra dat kan, verbinding te leggen met mogelijkheden in de sociale basis. Denk bijvoorbeeld aan het aanmelden voor activiteiten in buurthuizen of verenigingen om de verbinding te maken met de institutionele of gemeenschappelijke sociale basis. Ook kan individuele ondersteuning helpen bij het versterken van de persoonlijke sociale basis, door banden met familie en vrienden te versterken.

Het (institutioneel) aanbod in de sociale basis heeft vaak een collectief karakter. Om het aanbod passend te houden bij de vraag vanuit de inwoners delen partners van buiten de sociale basis signalen over veel gestelde vragen of behoeften.

6. De sociale basis mag en zal er per wijk of buurt anders uitzien.

Gemeente Heusden kenmerkt zich door de elf kernen in uiteenlopende omvang. Deze kernen hebben naast uiteenlopende inwonersaantallen, ieder hun specifieke eigenschappen en karakter. Om hier bij de aanpak op de sociale basis niet aan voorbij te gaan delen we de gemeente op in 19 wijken, te weten: Centrum-Drunen, Braken-Oost, Braken-West, Venne-Oost, Venne-West, Vlijmen-Dorp, Vijfhoeven, Geerpark, De Grassen, Vliedberg, Elshout, Nieuwkuijk, Haarsteeg, Vesting Heusden, Oudheusden, Herpt, Hedikhuizen, Heesbeen en Doeveren. Deze indeling komt overeen met de wijken zoals die eerder in de Heusdense Wijkatlas zijn gehanteerd.

Iedere wijk of buurt heeft zijn eigen karakter. Dit karakter wordt gevormd door de (leef)omgeving en de inwoners. Iedere inwoner kan bovendien zijn wijk of buurt op een andere manier ervaren. Het eigen karakter van een wijk of buurt is belangrijk. Dat is vaak wat inwoners aantrekt in hun wijk. Natuurlijk kan het huidige karakter van een wijk ook zijn wat inwoners (of potentiële inwoners) tegenstaat aan een wijk. In beide situaties betekent dit dat de behoeften en uitgangspunten per wijk verschillen. Daarom kiest de gemeente Heusden voor een wijkgerichte aanpak. Dit betekent dat de aanpak aangepast wordt aan de situatie. We investeren niet meer of minder per wijk, maar gericht. De sociale basis hoeft niet in iedere wijk op dezelfde manier ingevuld te zijn. Wel is er een aantal voorwaarden waaraan voldaan moet worden:

- In iedere wijk zijn ontmoetingsplekken beschikbaar, zoals omschreven in de visie ‘Bewegen & Ontmoeten’;
- De sociaaleconomische zekerheid in een wijk is voldoende. Sociaal economische zekerheid gaat over: voldoende inkomen, een goede en veilige woonomgeving, gezondheid, onderwijs en veiligheid. Hoe hier gemeentebreed mee om wordt gegaan staat omschreven in het armoedebeleid en in de regionale nota publieke gezondheid;
- Inwoners voelen zich voldoende verbonden met hun wijk (sociale cohesie) en voelen zich gelijkwaardig met de ander inwoners van de wijk (sociale inclusie);
- De omvang van de institutionele sociale basis in een wijk is afhankelijk van de grootte van een wijk (aantal inwoners) en de vraag naar ondersteuning (voorliggend veld, eerstelijnszorg of geïndiceerde zorg). Dit wordt uitgewerkt in de samenwerkingsafspraken met de partners van Bijeen.

De wijkgerichte aanpak heeft op dit moment al een plek binnen de afspraken met Bijeen en andere samenwerkingspartners. Ook wijkpagina's op de gemeente-website van de Buurt Bestuurt comités spelen een rol binnen de huidige wijkgerichte aanpak en maken onderdeel uit van gemeenschappelijke sociale basis.

Een visie op een wijk of buurt wordt vastgesteld aan de hand van de uitgangspunten en de eerder benoemde voorwaarden. De beoordeling hiervan is een mix van objectieve en subjectieve waarden. We gebruiken de resultaten van bestaande [gezondheidsmonitoren](#), landelijke databases, de

[leefbaarometer](#), [aedes](#), vastgoedinformatiesysteem (intern) en [gebiedsprofielen](#) en de meest recente Wijkatlas om een geobjectiveerd beeld van de wijk te krijgen. Dit wordt aangevuld met onze eigen kennis over de wijken en die van onze samenwerkingspartners.

Het startpunt voor verbondenheid en initiatieven in de buurten zal per wijk verschillen. Dit betekent dat de benodigde inzet om de sociale basis te versterken ook varieert. Daarnaast zijn de behoeften en mogelijkheden per wijk en buurt verschillend. Om hierop in te spelen, kiezen we voor een wijkgerichte aanpak, waarbij we erkennen dat de sociale basis per wijk en buurt uniek mag zijn.